

Narodnooslobodilački pokret i njegov prikaz u današnjim medijima

Geček, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:163616>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. XX/MM/2015

Narodnooslobodilački pokret i njegov prikaz u današnjim medijima

Petra Geček, 0077/2013

Sveučilište Sjever

Odjel za novinarstvo

Završni rad br. XX/MM/2015

Narodnooslobodilački pokret i njegov prikaz u današnjim medijima

Studentica

Petra Geček, 0077/2013

Mentor

doc. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić

Koprivnica, rujan 2016. godine

Predgovor

Pokreti koji su se počeli javljati tijekom sredine 20. stoljeća na području bivše Jugoslavije i dan danas su predmet rasprava i diskusija kod svih generacija. Iako danas više ne postoje i o njima učimo samo iz povijesti, evidentno je da još uvijek imaju veliki utjecaj i da umjesto da se ostave u prošlosti gdje im je i mjesto, predmet su najvećih polemika i debata, ne samo na političkoj sceni, već i na društvenoj. O njima se dosta često govori u medijima, a posebno prigodom raznih obljetnica.

Neosporno je da su imali veliku ulogu u Hrvatskoj povijesti, i da zasigurno Hrvatska ne bi imala granice koje ima sada, ali vrijeme je za okretanje ka budućnosti, a ne se stalno okretati prošlosti i širiti mržnju prema bilo kojoj osobi koja nije naše nacionalnosti, vjere, boje. Svi ti pokreti imali su važnu ulogu u stvaranju Hrvatske kakvu danas poznajemo.

Sažetak

U ovom radu govori se o Narodnooslobodilačkom pokretu, ali također generalno o povijesti Hrvatske za vrijeme Drugoga svjetskog rata, pa će se spomenuti i drugi pokrete koji su se javili jer su svi međusobno povezani, to su pokreti koji su nastali u Hrvatskoj tijekom 20. stoljeća. Kroz razdoblje u kojem nastaju, nastoji se promatrati njihova obilježja, te koliko su imali važnost za Hrvatsku kakva je danas. Isto tako ću izvući neke od medijskih natpisa, te pogledati koji medij danas i u kojem kontekstu piše natpise prilikom proslave Dana antifašističke borbe 22. lipnja, kao i natpise vezane uz 27. srpnja koji se nekada slavio kao Dan ustanka naroda Hrvatske održanih tijekom 2016. godine.

Glavni dio sastoji se od povijesnog prikaza uloge Hrvatske u drugom svjetskom ratu, odnosno s jedne strane NDH i Antu Pavelića, koji predvodi ustaše, a s druge strane KPJ i Titu, koji predvodi partizane. Prvo je prikazan tijek Drugog svjetskog rata na području Jugoslavije, odnosno zašto je Hrvatska igrala važnu ulogu Njemačkoj, kapitulacija Jugoslavije, osnivanje NDH, te jačanje KPJ.

U drugom dijelu rada obrađujem neke medijske natpise o događajima iz vremena Drugoga svjetskog rata objavljene ove godine i analiziram njihov kontekst i današnji značaj za dominantnu povijesnu svijest u Hrvatskoj.

Ključne riječi: *Hrvatska, 20. stoljeće, NOP, ustaše, NDH, Ante Pavelić, partizani, KPJ, Josip Broz Tito*

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Drugi svjetski rat.....	4
2.1.	Kapitulacija Jugoslavije i uspostava NDH.....	5
2.2.	Odnos prema vlastima NDH	6
2.3.	Oslobodilački rat	8
2.4.	Sisački odred	9
2.5.	Ustanak u Srbu	9
2.6.	Tijek i završetak Drugoga svjetskog rata	10
3.	Što povijest znači danas?	12
3.1.	Što se slavi 22.6 i 27.7. u Hrvatskoj?	12
3.2.	Mediji o 22. lipnja i 27. srpnja	13
3.3.	HRT	14
3.4.	INDEX. hr	16
3.5.	VEČERNJI LIST	18
3.6.	JUTARNJI LIST	20
4.	Zaključak.....	22
5.	Literatura.....	24

1. Uvod

Sedamdeset godina nakon završetka Drugog svjetskog rata, razdoblje istog i dalje je aktualna tema u Hrvatskoj u kojoj se vode polemike, pune medijski stupci i nastaju podjele u društvu. Svaki dan kroz medije možemo čuti za izraze poput ustaša, četnik, partizan, a značenje svakog od njih ovisi o uvjerenjima i interesima svakog pojedinca. U današnje vrijeme teško da možemo naći objektivni medij koji će iznijeti činjenice i realnu sliku o događaju.

Iako su znanstvenu metodologiju historije (znanost o povijesti) razvijali sveučilišni nastavnici i znanstvenici, čak i nakon rušenja jednopartijskog sustava i dalje je teško pronaći objektivna, više perspektivna i neutralna znanstvena istraživanja. Svaki pojedinac, pa i znanstvenik ima, i ima pravo imati, vlastita politička uvjerenja, no trebao bi učiniti sve da ona ne utječu na njegov znanstveni rad. To nažalost nije uvijek slučaj. Upravo zbog toga, zbog loše informiranosti, ne provjeravanja informacija, činjenica, mladi ljudi danas ne mogu objektivno sagledati pozadinu događaja, ne razmišljaju svojom glavom, već su povodljivi, i dopuštaju da ih odgaja društvo, što nužno ne mora biti loše, međutim u ovakvim slučajevima nije najvažnije mišljenje i svjetonazor naših prijatelja, već istina koju učimo iz povijesti.

Cilj mojeg rada je uz odabranu literaturu domaćih i stranih autora, pokušati dati i pregled ratnih događanja u Hrvatskoj Narodnooslobodilačkog pokreta u Hrvatskoj, čime bi se čitatelju dala uvid u osnovna stajališta suvremene hrvatske historiografije. S obzirom da je tema o kojoj pišem opširna, a rad ima zadanu duljinu koju moram poštovati, nužna su izostavljanja mnogih detalja, zadržat ću se na osnovnoj slici a zainteresirane za više detalja upućujem na literaturu.

U svom radu nastojat će se obraditi uloga NOP-a, u povijesnoj svijesti, i njezin utjecaj na današnje političke preferencije pojedinaca, te ulogu koju u oblikovanju istih imaju mediji.

Pojam narodnooslobodilački pokret, u općem smislu koristi se za političke pokrete koji vode borbu za narodno odnosno nacionalno oslobođenje od „nenarodnih“ vlasti: diktatorskoga režima, okupatorskoga ili kvislinškoga režima, ili od kolonijalne vlasti. U pravilu, pojam se koristi za pokrete koji vode gerilski, odnosno narodnooslobodilački rat. Pojam pokret otpora ima šire značenje. Narodnooslobodilački pokret u Hrvatskoj bio je dio antifašističkog NOP-a na području okupirane Jugoslavije. NOP je bio pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije, iako su ga pomagale i druge struje, a značajan doprinos dali su i članovi i strukture HSS-a. U sklopu NOP-a djelovali su partizanski odredi, a postrojbe NOP-a su tijekom rata uspjele privremeno ili trajno

osloboditi velike dijelove Hrvatske od stranih okupatorskih snaga. Na temelju NOP-a nastala je Federalna Država Hrvatska, konstitutivna jedinica Demokratske Federativne Jugoslavije.¹

Povijesnu svijest možemo definirati kao povezanost interpretiranja prošlosti, percepcija sadašnjosti i očekivanja u budućnosti, odnosno, sviješću jedino možemo upravljati umno. U članku „Povijesna svijest mladih na prijelazu milenija“, autora Nebojše Blanuše, daje se više definicija povijesne svijesti pozivajući se na druge autore. Prema riječima Jörna Rüsenakoncept povijesne svijesti koristio se u historiografiji, svrha mu je bila označiti karakteristike povijesnog mišljenja i znanja određenih epoha, kultura, povjesničara itd., odnosno osvijestiti one karakteristike povijesnog mišljenja koje pripadaju u područje neupitnih normi, paradigmi ili projekcija u druge kulture, kako bi se, „spriječio ili ispravio bilo kakav skriveni kulturalni imperijalizam ili varava perspektiva u komparativnim istraživanjima.“² Svijest je sposobnost razmišljanja i rasuđivanja o svijetu koji nas okružuje,³ povijesna svijest je mogućnost pojedinca da razmišlja, rasuđuje, donosi zaključke o događajima iz prošlosti te na koji način djeluju na stajališta pojedinca. Svatko od nas na temelju činjenica ili samo priča donosi neke zaključke o vremenima iza nas, svijest je zapravo način na koji doživljavamo svijet oko sebe. Primjer toga je Dan antifašističke borbe i Dan ustanka naroda Hrvatske koji se kod nas obilježava 27. srpnja, a zbog kojeg se i danas diže prašinu među vodećim strankama o tome da li bi se uopće trebao obilježavati i na temelju kojih povijesnih događaja. Naime, neki smatraju da je taj događaj važan za Hrvatsku povijest i hrvatski narod, dok ga drugi kritiziraju i smatraju da je to događaj koje se ne treba prisjećati, i u kojem je počinjena velika šteta za hrvatski narod. Narodnooslobodilački pokret isto kao i sve iz povijesti i danas je kontroverzna tema, koja izaziva rasprave i neslaganja, dok jedni žele da se odupiremo zaboravu, obilazimo i čuvamo spomenike NOP-a koji su se hrabro suprotstavili nepravednom društvenom poretku i teroru okupatora, drugi ga poistovjećuju sa zločinima.

¹https://hr.wikipedia.org/wiki/Narodnooslobodila%C4%8Dki_pokret_u_Hrvatskoj

pristupljeno

22.09.2016.

² Nebojša Blanuša: Povijesna svijest mladih u Europi na prijelazu milenija, *Politička misao*, broj 3., str. 67, dostupno preko Hrčka 22.09.2016.

³<https://hr.wikipedia.org/wiki/Svijest>, pristupljeno 28.09.2016.

Boris Blažina u recenziji knjige „Politika povijesti u Jugoslaviji (1945.-1960.)“ autorice Snježane Koren poziva se na koncept Aleide Assman o kulturi sjećanja, odnosno stvaranju kolektivnoga identiteta vezivanjem za zajedničku prošlost i obvezivanjem na zajedničko sjećanje, Assman smatra da državne vlasti proučavanje prošlosti vide kao izvor obrazaca koji mogu poslužiti kao predložak za stvaranje identiteta i oslonac sjećanja.⁴

⁴ Boris Blažina: Snježana Koren, *Politika povijesti u Jugoslaviji (1945.–1960.)*, *Časopis za suvremenu povijest*, 2013., str. 390, dostupno preko Hrčka 22.09.2016.

2. Drugi svjetski rat

Drugi svjetski rat je vojni sukob između članica sila Osovine, odnosno Trojnoga pakta – Njemačke, Italije i Japana te njima pridruženih saveznika i Saveznika – SSSR-a, SAD-a, Velike Britanije i Francuske te zemalja koje su im se pridružile. Glavni uzrok II. svjetskog rata bilo je nezadovoljstvo pojedinih država (Njemačka, Italija, Japan i dr.) međunarodnim poretom uspostavljenim nakon I. svjetskog rata. Posebno je bila nezadovoljna Njemačka, koja je izgubila sve kolonije u korist Velike Britanije, Francuske, Japana, a morala je pristati, među ostalim, i na plaćanje velikih reparacija. Kao povod za izbijanje II. svjetskog rata Njemačka je iskoristila spor s Poljskom oko Gdańska i obalnoga pojasa. Napadom Njemačke na Poljsku 1.9.1939. godine, smatra se početkom Drugog svjetskog rata.

Do 1941.godine Njemačka je ovladala većim dijelom Europe, zbog pritisaka Mađarska, Rumunjska i Bugarska pristupile su Trojnom paktu, a Italija je okupirala Albaniju i zaratila s Turskom, zbog toga se Jugoslavija našla u potpuno osovinskom okruženju. Europa je bila pokorena, Velika Britanija je ostala jedini protivnik, zbog Francuske kapitulacije, a SSSR je njemački saveznik. Jugoslavija je bila značajna Njemačkoj zbog geostrateških razloga, nalazila se na putu koji su iz Njemačke vodili prema Grčkoj i drugim sredozemnim zemljama. Hitler je cijelo vrijeme pokazivao strpljenje za Jugoslaviju jer je želio mirnim putem prisilit na suradnju. Tako bi Njemačka izbjegla vojni angažman prije napada na SSSR koji se naveliko spremao, a Jugoslavija bi i dalje bila siguran snabdjevač poljoprivrednim proizvodima.⁵ Njemačka je čak nudila i koncesije da Jugoslavija pristupi Trojnom paktu, Britanci su željeli da Jugoslavija krene u rat protiv sila Osovine, međutim Knez Pavle je procjenjivao da Velika Britanija nema snage neposredno pomoći Jugoslaviji.

Konačno, postupno popuštanje jugoslavenske vlade pod pritiskom sila Osovina urodilo je u Beču 25.ožujka 1941. potpisivanjem Protokola o pristupanju Kraljevine Jugoslavije Trojnom paktu. Jugoslavenska je vlada primila i četiri note koje su morale ostati tajne kako se ne bi izazivalo nezadovoljstvo kod drugih članica Trojnog pakta. U prvoj se jamči poštivanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta Jugoslavije, u drugoj da Osovina neće slati vojsku preko jugoslavenskog teritorija, u trećoj da neće od Jugoslavije tražiti ratnu pomoć, a u četvrtoj da će se u vrijeme kada se budu preuređivale granice na Balkanu, voditi računa o jugoslavenskim

⁵ Ivo Goldstein: *Hrvatska 1918-2008.*, Zagreb, EPH Liber, 2008., str.205

pretenzijama na Solun.⁶Zbog potpisivanja ugovora došlo je do demonstracija te zbog pristupa Trojnom paktu, ostavku su dala tri ministra, također demonstranti su nosili parole „Bolje rat nego pakt“, „Bolje rob nego grob.“ Pod utjecajem demonstracija i antifašističkog raspoloženja u nekim političkim i vojnim krugovima, u noći 26/27. ožujka, došlo je do dramatičnog preokreta: grupa probritanski orijentiranih oficira, izvršila je državni udar. Britanci su najavljivali da bi se u slučaju ratnog sukoba Jugoslaviji pridružila i Turska, pa su iz toga izvodili računicu kako bi Jugoslavija, Turska i Grčka uz njihovu svesrdnu pomoć, mogli zaustaviti Nijemce.⁷

2.1. Kapitulacija Jugoslavije i uspostava NDH

Maček je nakon višednevnih oklijevanja odlučio da HSS formalno ostane u vladi te je pristao ostati njegov potpredsjednik. HSS je u vladi imao ukupno 5 članova. Formiranje nove vlade i puč pozdravio je američki predsjednik Roosevelt, kao i britanski premijer Churchill. Antifašistima u mnogim zemljama svijeta taj puč predstavljao je simbol hrabrosti i otpora. Adolf Hitler je događaj u Jugoslaviji od 27. ožujka shvatio kao direktnu uvredu i izazov. Nije mogao trpjeti takvu pljusku, pa je i zbog imidža Njemačke u svijetu zahvaćenom ratom morao promptno reagirati. Nije smio oklijevati, jer je Jugoslavija mogla organizirati saveznike te stvoriti zajedničku obranu s Grcima. Stoga je već istog dana povjerljivom „Direktivom 25“ naredio napad na Jugoslaviju i „uništenje Jugoslavije kao države“. ⁸Zbog želje za pobjedom, Nijemci su naglašavali da njihova vojska nije neprijatelj Hrvata, Bosanaca i Makedonaca, već njihov zaštitnik od „srpskih šovinista“, drugim riječima, računao je da će Hrvatska stati na njihovu stranu. Napad na Jugoslaviju započeo je 6. travnja napadom na Beograd, bez objave rata. U tom napadu ubijeno je preko 2000 osoba, uglavnom civila, Jugoslavenska vojska objektivno nije imala nikakvih šansi da se obrani, ali je kapitulirala prije nego je bilo što pokušala. Već 10. travnja poslijepodne, Nijemci su ušli u Zagreb. U bezizlaznoj situaciji, 14. je travnja kralj Petar sa članovima vlade i ukupno dvjestotinjak osoba pobjegao s nikšićkog aerodroma iz zemlje, ponijevši sa sobom sveukupne zlatne rezerve državne blagajne. Tri dana kasnije, vojska je potpisala bezuvjetnu kapitulaciju.⁹Jugoslavenska vojska bila je demoralizirana slabom

⁶ Isto, str. 205.-206

⁷ Isto, str. 206

⁸ Isto, str. 207

⁹ Isto, str. 208

pripremljenošću, nadmoćnošću neprijatelja, nedovoljnom količinom oružja, municije, pa čak i odjeće te obuće. U satima kada su njemačke trupe ulazile u Zagreb, bivši austrougarski časnik Slavko Kvaternik, jedan od vođa nacionalističkog pokreta u zemlji, na Radio Zagrebu, u nazočnosti i u dogovoru s opunomoćenikom vlade „Trećeg Reicha“, Edmundom Veesenmayerom, pročitao tekst o proglašenju Nezavisne Države Hrvatske: „Hrvatski narode! Božja providnost i volja naših saveznika te mukotrpa i višestoljetna borba hrvatskog naroda i velika požrtvovnost dra Ante Pavelića, te ustaškog pokreta u zemlji i inozemstvu: odredili su da danas pred dan uskrasnica Božjeg Sina, uskrсне i naša Nezavisna Država Hrvatska“.¹⁰ Međutim Ustaški pokret osnovan je mnogo prije nego NDH, već 7. siječnja 1929. godine u Zagrebu, nastao je zbog nezadovoljstva položaja Hrvatske u Jugoslaviji. Tada je Ante Pavelić ustrojbu Hrvatski Domobran pretvorio u Ustašku hrvatsku revolucionarnu organizaciju (UHRO) kao odgovor na proglašenje diktature kralja Aleksandra. Od samog početka postojanja ustaški pokret zauzima stajalište bezuvjetnog rušenja Jugoslavije i stvaranja hrvatske države.¹¹ Kvaternik je preuzeo vlast i zapovijedao nad oružanim snagama u Pavelićevo ime, također Maček je pozvao sav hrvatski narod da se novoj vladi pokorava i da iskreno surađuje s novom narodnom vladom. Isti dan novu državu priznaju Italija i Njemačka. Iako je Hrvatska proglašena nezavisnom državom, to je sve bila samo krinka Hitlerove vlade jer Hrvatska čitavo vrijeme ovisi isključivo o Njemačkoj. Sve o svemu, međunarodni položaj NDH bio je beznadan. Nastala pod patronatom sile Osovine, NDH je cijelo vrijeme bila uklopljena u hitlerovski ratni stroj. U Vladi NDH su od osnutka države pokrenule kampanju protiv komunista, Srba, Židova i Roma tvrdeći i uvjeravajući stanovništvo da su oni najveća opasnost za hrvatsku državu i narod.

2.2. Odnos prema vlastima NDH

Većina hrvatskog stanovništva sa zadovoljstvom je prihvatila novu vlast i uspostavu NDH, kao i prihvaćanje ratnog poraza Jugoslavije. Nijemci su Zagrebu, ali i ostalim hrvatskim gradovima dočekani kao narodni heroji, dočekivani su sa buketima cvijeća, voća, velikim pljeskom. Mnogi od tih ljudi su zapravo smatrali kako su zbog uspostave nove vlade koja je

¹⁰ Isto, str. 208

¹¹ <http://www.sloboda.hr/prije-tocno-86-godina-u-zagrebu-je-osnovan-ustaski-pokret>, pristupljeno 19.09.2016.

bliska s nacistima Hrvatska praktički izbjegla ratna stradanja zbog koji je Europa utonula, čak je i nadbiskup Stepinac u obraćanju javnosti, potkraj 1942. godine naglasio „kako Zagreb nije zaboravio, da zahvali Bogu, što je njegovom milošću ostao čitav i pošteđen.“¹²

Osim Crkve koja je podržavala NDH, podršku je dobila i od strane HSS-a. Međutim nakon nekog vremena simpatije koje je imala NDH kod javnosti, ubrzo su ustupile mjestu razočarenja. Dijelom i zbog širenja nerealnog optimizma, suočavanje s realnošću bilo je utoliko teže. Prvi razlog razočaravanju bila je činjenica da je Nezavisna Država Hrvatska to bila tek po imenu, a da je u stvarnosti bila svojevrsni talijansko-njemački protektorat. Drugi razlog razočaravanju navodi već spomenuti Vlado Prašek: „To veliko oduševljenje na ulicama brzo je splasnulo kad su se pojavili prvi plakati o strijeljanim i obješenim protivnicima i nedužnim taocima“. Treći razlog bio je ekonomski slom koji se dogodio već u ljeto 1941.godine. Do ljeta 1941. jasno su se pokazali rezultati katastrofalne ustaške politike na ekonomskom, političkom i vojnom planu.

Sve u svemu međunarodni položaj NDH bio je beznadan, u međunarodnoj politici sve vrijeme svoga postojanja vjerno slijedila njemačkog saveznika, jer zapravo drugačije ni nije mogla. Iako se NDH željela prikazati kao zadovoljenje vjekovne težnje hrvatskog naroda za samostalnom državom, ubrzo se velik broj njezinih građana, razočarao njemačko-talijanskom okupacijom. Nema dvojbe da su prvo veliko razočaranje i šok za hrvatske nacionalne osjećaje bili Rimski ugovori o razgraničenju između Italije i NDH, potpisani 18. svibnja 1941.godine. Rimskim ugovorima Pavelić i ustaše platili su fašističkoj Italije dugogodišnje pokroviteljstvo, odnosno što je imalo biti cijena za političku potporu Italije ustašama.

Zbog ustaških terora te četničkih zločina protiv Hrvata, bosanskih muslimana i partizana, velik broj građana priključio se pokretu otpora i antifašističkoj borbi pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita. Već 22. lipnja 1941. kraj Siska je formiran prvi hrvatski partizanski odred, a ubrzo potom partizanske jedinice osnivaju se i u drugim dijelovima zemlje. Hrvatski partizani formirali su vlastiti Glavni štab Hrvatske pod zapovjedništvom Andrije Hebranga. Osim KPJ, srpski pokret otpora protiv njemačkih okupatora vodili su četnici, a njihov zapovjednik je bio Draža Mihailović. Njihova namjera bila je ponovo uspostavljanje Jugoslavije, zastupali su netolerantni velikosrpski program, obojen antihrvatskim i antimuslimanskim nabojem. Kao reakciju na stvaranje NDH, četničke grupe razvijaju protuteror, od kojeg je najviše stradalo hrvatsko stanovništvo Like i jugozapadne Bosne. Isto su tako i bosansko-hercegovački muslimani u velikom broju stradavali kao žrtve četničkih masakra.

¹²Ivo Goldstein, *Hrvatska 1918-2008.*, str. 225

Talijanska okupacijska uprava je za to vrijeme svog postojanja dopuštala četničko djelovanje u Hrvatskoj, budući da je ono slabilo hrvatsku poziciju prema Italiji.¹³

2.3. Oslobodilački rat

Komunistička partija Jugoslavije je od dolaska Tita na vlast i osnivanja Komunističke partije Hrvatske 1937. godine u unutarnjim odnosima isticala rješavanje nacionalnog pitanja, a u odnosima u Europi čvrsto se oslanjala na vanjsku politiku SSSR-a i Kominterne koja se zalagala za okupljanje svih lijevih snaga oko Narodne fronte.¹⁴ Partizani su borci koji se dobrovoljno odlučuju za borbu protiv neprijatelja - okupatora i njihovih sluga (ustaša, četnika, itd.). Borbu započinju i vode u svom zavičaju, gdje dobro poznaju ljude, putove i prilike. Djeluju u zaleđu neprijatelja. Napadaju ga u manjim grupama, iznenada i na mjestu koje sami odaberu. Nakon izvršenog zadatka povlače se da zametnu trag i da neprijatelja što više zbune.¹⁵

Na čelu partizanskog odreda bio je Josip Broz Tito. Antifašizam (anti + fašizam) je politički pokret protiv fašizma i nacizma. Naziv antifašizam razvio se u današnjem značenju zbog toga što se fašizam rabio kao generički pojam koji označuje ideologije, političke pokrete i organizacije te poretke vlasti koji su po svojoj socijalnoj osnovi i političkoj funkciji te metodama djelovanja srodni talijanskom fašizmu (kao i njemačkom nacizmu). Stoga je i opozicija stavovima i akcijama desnih ekstremističkih stranaka i pokreta nužno dobila i vlastiti pojam. Antifašizam je politički pokret utemeljen na najširim demokratskim osnovama i na negaciji bitnih ideoloških postavki ovih dvaju pokreta. U fašističko-nacističkim agresijama 1930-ih i u vrijeme II. svjetskog rata antifašizam prerasta u državnu politiku mnogih zemalja radi očuvanja neovisnosti protiv fašističkih prezezanja.¹⁶

¹³ Ludwig Steindorff, *Povijest Hrvatske od srednjeg vijeka do danas*, Zagreb, 2006., str. 181

¹⁴ Dragutin Pavličević, *Povijest Hrvatske*, Zagreb 2007., str. 440

¹⁵ https://bs.wikipedia.org/wiki/Jugoslavenski_partizani, pristupljeno 19.09.2016.

¹⁶ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3004>, pristupljeno 19.09.2016.

2.4. Sisački odred

Nakon raspada Jugoslavije u travnju 1941., KPJ je bila jedina politička snaga s organizacijskom mrežom u svim dijelovima zemlje. Komunisti su se u Jugoslaviji suzdržavali od otvorenih akcija protiv njemačkih saveznika, ali su se potajno pripremali za njih: prikupljali su oružje, organizirali sastanke... Razočaranje ljudi s NDH, sve je više jačalo poziciju KPJ, predstavljala jedinstvenu političku snagu, imala sposoban i iskusan kadar. Napad Njemačke na SSSR i moskovski poziv komunistima okupirane Europe da „ispune svoj internacionalistički dug obranom glavne tvrđave svjetskog proletarijata – SSSR“ te proglas CK KPJ iz Beograda proleterima da se „spremaju hitno za posljednji i odlučni boj“ pokrenuli su i hrvatske komuniste.

Međutim, već na sam dan njemačkog napada na SSSR, 22. lipnja 1941., ne čekajući instrukcije, petnaestak hrvatskih komunisti iz Siska odlazi u obližnju šumu Brezovicu, osniva prvi gerilski odred (Sisački partizanski odred). Odredom su zapovijedali Vladimir Janjić- Capo i Marijan Cvetković. Imao je ukupno 77 boraca. Već sutra dan po osnutku, odred minira prugu Sisak-Sunja kod Blinjskog Kuta, što je prva oružana akcija antifašističkog otpora u Hrvatskoj.¹⁷ Od početka sedmog mjeseca počele su se redati druge akcije komunističkih grupa, najviše njih u Zagrebu, ali i u Karlovcu, Splitu, Rijeci. Jedna od najpoznatijih akcija odigrala se zagrebačkom Maksimiru kada su ustaše pokušale podijeliti studente prema nacionalnoj osnovi, odnosno željeli su da Srbi i Židovi prijeđu na suprotnu stranu igrališta koje je bila namijenjena za njih, mladi Hrvati djelovali su spontano, te su prešli na suprotnu stranu sa svojim kolegama te tako pokazali solidarnost. KP pozivala je na borbu protiv nacifašističkih okupatora i njihovih ustaških saveznika.

Do kraja 1941. godine partizanski odredi u Hrvatskoj broje oko 7000 naoružanih boraca, a još uz to treba dodati i tri puta veći broj organiziranih pomagača, struktura partizanskog pokreta počinje jačati, a sve je prisutnija i vojna disciplina.

2.5. Ustanak u Srbu

Ustanak u Srbu je oružana pobuna protiv ustaških zločina nad Srbima u Lici koji je započeo napadom na oružništvo u Srbu 27. srpnja 1941. Radilo se o masovnom ustanku gerilskih jedinica i naroda kotara Donjeg Lapca pokrenutog od strane Komunističke partije Hrvatske. Početak tog

¹⁷Ivo Goldstein, *Hrvatska 1918-2008.*, str. 279.

ustanka se slavio od 1945. do 1990. kao republički praznik Dan ustanka naroda Hrvatske, a obilježava se i danas proslavom u Srbu. Ustanak je bio odgovor na ustaške akcije čišćenja, masovna premlaćivanja i zatvaranja kao i mnoga pojedinačna ubojstva koja su se događala od nastanka NDH. Ustanak u Srbu je zaista bio ustanak. Ivo Goldstein tvrdi: „da je dio priča koje su se pojavile u desničarskim revizionističkim istupima o četničkim zločinima 1941. predimenzioniran ili je puka laž. Te su laži konstruirane nakon 27.07.1941. jer je ustašama trebalo opravdanje pred vlastitom javnošću. Ustanak se nije mogao tajiti čak ni u totalitarnoj državi kakva je bila NDH. Još više, to im je bilo potrebno zbog Talijana i Nijemaca, koji su pobjesnjeli zbog ustaškog terora i izbijanja ustanka jer, umjesto da NDH ispomaže njihove ratne napore, ona im postaje teret.“¹⁸

2.6. Tijek i završetak Drugoga svjetskog rata

Nakon državnog udara generala Dušana Simovića u Jugoslaviji 27.03. izbačena vlada koja je pristupila paktu, Hitler je odlučio uništiti tu državu. U kratkotrajnom Travanjskom ratu poražene su Jugoslavija i Grčka. No zbog vojnih operacija na Balkanu Hitler je za pet tjedana morao odgoditi planirani napad na SSSR, što se poslije pokazalo kao velika strateška pogreška.

Od početka njemačke agresije na SSSR počela se stvarati široka antihitlerovska koalicija u koju su pristupile Velika Britanija i SAD, kao saveznici koji su spremni pomoć SSSR-u

S napadom na SSSR započeo je djelovati organizirani partizanski otpor na području bivše Kraljevine Jugoslavije pod vodstvom J. Broza - Tita i Komunističke partije Jugoslavije. Tito potaknut mnogim uspjesima i pobjedama, a stanje u NDH je sve teže i lošije, odlučuje osnovati Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije.¹⁹ AVNOJ je bio jedan od prvih znakova da KPJ želi ustabiliti svoj položaj i doći na vlast. AVNOJ je imao zadaću da okupi rodoljube i antifašiste iz svih društvenih slojeva sa svrhom oslobođenja od fašističkih okova i stvaranja zajednice koja će osigurati sigurnu budućnost svih naroda u Jugoslaviji²⁰. U općim ratnim naporima antihitlerovske koalicije značajnu ulogu tijekom 1943. imao je partizanski pokret na području bivše Kraljevine Jugoslavije, u prvom redu Hrvatske te Bosne i Hercegovine, sudionici kojega su nakon kapitulacije Italije razoružali veći broj talijanskih divizija te oslobodili velike

¹⁸ <http://www.jutarnji.hr/vijesti/tko-kaze-da-je-27.-srpnja-datum-cetnicke-pobune-ustasoidno-bulazni/2119017/>, pristupljeno 20.09.2016.

¹⁹ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59137>, pristupljeno 24.09.2016.

²⁰ Ivo Goldstein, *Hrvatska 1918-2008.*, str. 309

dijelove Istre, Hrvatskoga primorja, Dalmacije, Bosne i Hercegovine. Zahvaljujući vojnim uspjesima, na Drugom zasjedanju AVNOJ-a 29.9.1943. u Jajcu je bila uspostavljena nova Jugoslavija „kao državna zajednica ravnopravnih naroda“, koja će osigurati punu ravnopravnost Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca i Crnogoraca, odnosno Srbije, Hrvatske, Slovenije, Makedonije, Crne Gore te Bosne i Hercegovine. Slični oslobodilački pokreti djelovali su i u mnogim drugim europskim zemljama.²¹

Na Teheranskoj konferenciji 1943. godine, sastala su se „velika trojica“, W. Churchill, F. D. Roosevelt i J. V. Staljin te postigli sporazum o daljnjem vođenju rata, te o pružanju materijalne pomoći jugoslavenskim partizanima. Tijekom 1944. godine Uz pomoć Crvene armije jugoslavenski partizani (Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije) oslobodili su Beograd, Vojvodinu, Baranju i Međimurje. Tada je na Dunavu bila ustrojena nova njemačka obrambena crta, koja je preko zapadnoga Srijema (Srijemska bojišnica), istočne Bosne i Hercegovine vodila sve do mora.

U operacijama tijekom travnja 1945. savezničke postrojbe prodrle su duboko u Njemačku te se 25. travnja susrele na Labi s Crvenom armijom i sa sjevera ušle u zapadne dijelove Austrije. Slomivši posljednju obranu Nijemaca, Crvena je armija osvojila Berlin 2.5.1945. Nakon Hitlerova samoubojstva 30.4. njemački admiral K. Dönitz sastavio je novu njemačku vladu, koja je 8.5.1945. prihvatila bezuvjetnu kapitulaciju Njemačke.

U operacijama na hrvatskom i slovenskom teritoriju u ožujku 1945. Jugoslavenska je armija probila njemačku frontu u Lici, a usporedno na Dunavu Srijemsku bojišnicu; do početka svibnja završila je uspješno Riječku bitku, oslobodila Istru i Slovensko primorje do Soče, gdje se sastala sa savezničkim snagama, koje su nakon proboja fronte kraj Bologne prodrle kroz sjevernu Italiju do Austrije i rijeke Soče. Do 15.5.1945. postrojbe Jugoslavenske armije oslobodile su cijelo slovensko područje te prodrle na talijanski i austrijski teritorij, gdje im se kraj Bleiburga 15.05.1945. predao veći dio oružanih snaga NDH (domobranske i ustaške postrojbe) zajedno s dijelom ustaškoga političkoga vodstva.²²

Kapitulacijom Japana 2.9.1945. na američkom bojnom brodu Missouri u Tokyjskom zaljevu završava Drugi svjetski rat.

²¹<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59137>, pristupljeno 24.09.2016.

²²<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59137>, pristupljeno 24.09.2016.

3. Što povijest znači danas?

3.1. Što se slavi 22.6 i 27.7. u Hrvatskoj?

Primjećujemo kako je u Hrvatskoj, ali i u drugim zemljama još uvijek snažno prisutna povijest 20. stoljeća. Cijelo 20. stoljeće je turbulentno i bogato dramatičnim događajima, osobito vezanim za razdoblje Drugog svjetskog rata. S obzirom na kratko vremensko razdoblje koje je prošlo od tih događaja, među živim još uvijek ima sudionika nekih od njih.

Međutim, čini se da ne samo zbog toga pamćenje o njima je toliko živo. Razlozi, kako se čini, leže u nastojanjima pojedinih političkih grupacija da pomoću sjećanja na prošlost legitimiraju svoje aspiracije na vlast. U značajnom broju slučajeva radi o se o pamćenju koje ne spaja nacije, već ih dijeli, ovisno o simpatijama prema pojedinim stranama u unutrašnjim sukobima.²³

Dan antifašističke borbe slavi se 22.06., datum vezan uz osnivanje Sisačkog partizanskog odreda, koji se na taj datum 1941.godine navodno okupio u šumi Brezovica pokraj Siska. Kada je u pitanju geneza Dana antifašističke borbe, situacija je iznimno zanimljiva. Taj se praznik službeno slavi u Hrvatskoj tek od stjecanja nezavisnosti (1991.). Ranije se u Hrvatskoj kao Dan ustanka naroda Hrvatske slavio 27. srpnja. Pozivajući se na istraživanja Snježane Koren, Magdalena Najbar Agičić ističe da se taj datum slavio još od 1945. godine, a vezan je uz događaje u ličkom mjestu Srb, gdje je tog dana lokalno srpsko stanovništvo poduzelo oružane akcije. U vrijeme neposredno nakon rata za sve su republike tadašnje Jugoslavije odabrani datumi za slavljenje početka NOP-a. Svi datumi vezani uz slavljenje početka NOP-a pažljivo su odabrani, tako da njihov slijed odgovara glavnom narativu vezanom uz djelovanje Vrhovnog štaba, dakle najranije se ustanak slavio u Srbiji (7.7.1941.), pa u Crnoj Gori (13.7.1941.), dok se u Hrvatskoj ustanak slavio tek 27.07. Autorica Magdalena Najbar Agičić prema tvrdnjama Snježane Koren ističe kako datum za "dan ustanka" u Hrvatskoj od samog početka nije odgovarao hrvatskom partijskom vodstvu, jer hrvatski komunisti nisu bili zadovoljni svojom pozicijom unutar glavnog narativa vezanog uz Vrhovni štab. Zamjerali su zanemarivanje lokalnih borbi, manjih jedinica i urbane gerile. U tom kontekstu posebno značajno bilo je njihovo insistiranje na

²³ Magdalena Najbar Agičić: Titova bista i "vruće" hrvatsko ljeto, *Acta Histriae*, 2015., broj 3., str. 463, http://zdjip.si/wp-content/uploads/2015/12/Pages-from-Acta-Histriae-%C5%A1t.-3-letnik-23-2015_NAJBAR-AGA%C4%8CI%C4%86_LOWRES.pdf, pristupljeno 23.09.2016.

tome da su prve partizanske akcije u Hrvatskoj započele već 22. lipnja 1941. godine, na dan njemačkog napada na SSSR (tzv. Sisački partizanski odred), prije nego u Srbiji i drugim republikama, a mnogo prije službeno proslavljanog Dana ustanka naroda Hrvatske 27. srpnja.²⁴ I dan danas još uvijek je teško raspoznati granicu s jedne strane hvaljenja pozitivnih strana antifašizma, a s druge strane gdje počinje poricanje krivnje za zločine koje su se dogodili.

3.2. Mediji o 22. lipnja i 27. srpnja

Povijesna svijest odigrala je značajnu ulogu prilikom formiranja modernih nacija. Čini se kako za slogu u zajednici potrebna je nacionalna suglasnost oko osnovnih pitanja vezanih uz povijest. U Hrvatskoj je situacija obrnuta, u Hrvatskoj prevladava podijeljena povijesna svijest nacije i izgleda kao da nacija nema volju, snagu za opstankom. Na to puno utječu i mediji koji nemaju jednaka uvjerenja i jednake ideologije. Hrvatska je demokratska država te novinari i mediji imaju pravo na svoja uvjerenja, svoje stavove, ali ponovo u mjeri da se iz njihovih vijesti, izvještaja može iščitati istina i objektivno novinarstvo. Jednako kao i hrvatsko društvo i mediji u Hrvatskoj previše su opterećeni prošlošću, sve teme vezane uz Drugi svjetski rat povezuju sa stanjem u Domovinskom ratu. Mediji su oni koji oblikuju našu svijest i trebali bi odgovorno pristupati izvršenju svojih zadataka na korist svih građana.

Kako bih provjerila kako mediji danas pišu o zbivanjima vezanima uz Drugi svjetski rat, odlučila sam se pratiti medijske napise vezane uz proslave Dana antifašističke borbe i nekadašnjeg Dana ustanka. Željela sam analizirati kako mediji izvještavaju o proslavama i kakve tekstove tom prigodom objavljuju. Za analizu sam odabrala medije koji imaju najveći utjecaj, medije kojima čitatelji vjeruju, odnosno medije koji imaju tradiciju.

Prvo sam analizirala HRT. HRT je javni servis kojemu je osnivač Republika Hrvatska, a osnivačka prava ostvaruje Vlada RH. Prvo emitiranje Televizije Zagreb bilo je 7. rujna 1956. izravnim prijenosom otvorenja Zagrebačkog velesajma. Stalno je aktualno pitanje javne funkcije HRT-a i njegove nepristranosti. Gledatelji HRT-a većinom su osobe starije od 40 godina.²⁵

Nakon HRT-analizirala sam Index.hr, Index.hr je vodeći je nezavisni portal u Hrvatskoj, prema istraživanjima agencije Puls, 61% posjetitelja Index.hr portala su osobe u dobi između 21

²⁴ Magdalena Najbar Agičić: Titova bista i "vruće" hrvatsko ljeto, str. 464,

²⁵ <http://www.sibenik.in/televizija/u-samo-tri-mjeseca-dnevnik-hrt-a-izgubio-125-tisuca-gledatelja/59015.html>, pristupljeno 29.09.2016.

i 30 godina, većina čitatelja Index.hr portala ima višu ili visoku naobrazbu, a 67% posjetitelja Index.hr portala je zaposleno. Prema tim istraživanjima zaključujemo da su posjetitelji Index.hr mlade, obrazovanije i imućnije osobe.²⁶ Iako se Index.hr deklarira kao nezavisni portal, teško je ne uočiti da svojim člancima i pričama naginje ljevici. Urednik i autor portala je Matija Babić.

Večernji list hrvatske su dnevne novine koje izdaje zagrebačka tvrtka „Večernji list d.d.“ u vlasništvu austrijskog koncerna Styriaa izlazi još od 1959. Po političkim stavovima pozicionirao uglavnom desno od centra, pa su zato i većinom čitatelji ljudi starije dobi, konzervativni, i desno orijentirani.²⁷

Najveća konkurencija u tiskanim medijima Večernjem listu je *Jutarnji list*. Prvi broj obnovljenog *Jutarnjeg lista* izašao je 6. travnja 1998. godine, a prema tvrdnjama većinskog vlasnika EPH (danas Hanza media) Marijana Hanžekovića na sjednici Skupštine EPH 30. prosinca 2014., „Jutarnji list trebao bi koncepcijski biti glasilo liberalnog, socijaldemokratskog usmjerenja, s težištem na točnosti i relevantnosti.“²⁸

3.3. HRT

Prilikom obilježavanja Dana antifašističke borbe, *HRT* u *Vijestima* iz 22.06.2016. godine, u središnjem Dnevniku u 19:00 sati donosi kratak izvještaj o obilježavanju istoga. Glavni fokus stavljen je na izostanak predstavnika trenutne vlasti. Bivši hrvatski predsjednik Ivo Josipović izjavio je nakon svečanosti: „*Izostanak državnog vrha samo za sebe dovoljno govori*“. „*Očito su državni čelnici indisponirani posljednjim političkim događanjima*.“

Obilježen Dan antifašističke borbe - bez državnog vrha!

U povodu Dana antifašističke borbe u srijedu je na spomen-obilježje na Trgu žrtava fašizma u Vukovaru vijence položilo izaslanstvo Grada Vukovara, predvođeno gradonačelnikom Ivanom

²⁶ <http://www.index.hr/index/default.aspx?id=2>, pristupljeno 29.09.2016.

²⁷ https://sh.wikipedia.org/wiki/Ve%C4%8Dernji_list, pristupljeno 29.09.2016.

²⁸ https://hr.wikipedia.org/wiki/Jutarnji_list, pristupljeno 29.09.2016.

Penavom, koji je istaknuo kako: „odaje počast svim žrtvama fašizma, no kako se ne smije dopustiti da se komunizam provlači kroz antifašističku borbu.“ Dodao je kako je komunizam, ne samo u Hrvatskoj, nego i u cijelom svijetu, nanio mnogo zla.²⁹

Obilježavanje 75. obljetnice Dana ustanka, popraćeno je u svim medijima. *HRT* u Vijestima iz 27. srpnja 2016, u središnjem Dnevniku u 19:00 sati donosi izvještaj o održavanju proslave. *HRT* za razliku od *Jutarnjeg* i *Večernjeg lista* najmanji fokus stavlja na povijesne činjenice, a u prvom planu je izostanak predstavnika trenutne vlasti, te trenutna politička situacija u Hrvatskoj.

U Srbu uz policijsko osiguranje održana proslava 75. obljetnice ustanka!

Glavni naglasak stavljen ne na trenutnu političku političku situaciju u Hrvatskoj. A velika pozornost pridaje se saborskom zastupniku dijaspore, desničaru Željku Glasnoviću, kontroverznom političaru koji svojim izjavama širi mržnju i potiče na nasilje, koji je na proslavi ustanka napao predsjednika Antifašističke lige Zorana Pusića, ustvrdivši da je Pusić: „*moralna nakaza, i da svojim prisutstvom na antifašističkom skupu veliča velikosrpsko-četničko-imperijalističku agresiju, a svojim djelovanjem brani da do hrvatskog naroda dođe istina.*“³⁰

U izvještajima se cijelo vrijeme ističu četnički zločini, četnička agresija, „moralne nakaze“. U tekstovima možemo vidjeti omalovažavanje jedne strane priče a uzdizanje druge. Većina skupova antifašista uvijek je prekidana zvižducima, ometanjima, iako nikad nisu naglašavali ili vrijeđali drugačije, veličali rat, promovirali nasilje. Iako je počinjen zločin, obilježavanje tog dana potrebno jer treba odati priznanje onima koji su odlučili pružiti otpor i također treba odati i počast civilnim žrtvama koje su pale tijekom ustanka. Ovom prigodom desnica je dobila veliki prostor, a najmanje se zapravo govorilo o samom događaju iz rata i da su proslave u Srbu opterećene i srpsko-hrvatskim odnosima. Javni servis treba biti na raspolaganju svim hrvatskim građanima, kao i manjinama, a ne da je pristran i neobjektivan kako možemo vidjeti posljednjih nekoliko godina.

²⁹ <http://vijesti.hrt.hr/340326/obiljezava-se-dan-antifasisticke-borbe>, pristupljeno 22.09.2016.

³⁰ <http://vijesti.hrt.hr/344708/snv-i-sab-obiljezavaju-dan-ustanka-naroda-hrvatske-u-srbu>, pristupljeno 25.09.2016.

3.4. INDEX. hr

Povodom Dana antifašističke borbe *Index.hr* donosi izvještaj o obilježavanju istoga. Tom prigodom na stranicama *Index.hr* objavljen je članak naslova: „Kolinda i Orešković ga ignoriraju, ali Hrvatska obilježava Dan antifašističke borbe“. U članku naglašava se da iako aktualni politički vrh ignorira, i ne želi prisustvovati obljetnici, hrvatski narodi ipak slavi taj dan.

Kolinda i Orešković ga ignoriraju, ali Hrvatska obilježava Dan antifašističke borbe

"Antifašizam je bila borba svih naroda Hrvatske, a vodeću su snagu činili komunisti na čelu s Titom. Većina boraca se borila za slobodu ili da izbjegnu logore i smrt", izjavio je Habulin, predsjednik saveza antifašista. Također je napomenuo i da se: „Dan Europe slavi kada i dan pobjede nad fašizmom, na dan svih slobodnih građana, a da se u Hrvatskoj antifašističke borbe demonizira i da im se uništavaju spomenici i ploče.“

„Osnutak sisačkog odreda označio je početak organizirane narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj u kojoj je aktivno sudjelovalo više od 500.000 hrvatskih građana. U postrojbama Narodnooslobodilačke vojske(NOV) borilo se oko 230.000 boraca iz Hrvatske, a na njezinu teritoriju stvorene su 52 brigade, 17 divizija i pet od ukupno 11 korpusa NOV-a.“³¹

U članu vezanom za Dan antifašističke borbe, vrlo se pozitivno prikazuje NOP, antifašizam, i svi pripadnici pokreta. Prikazuju se samo pozitivne strane antifašizma, a iz naslova možemo vidjeti neslaganje ljudi iz vrha, desno orijentiranih s proslavama i uzdizanjima takvih događaja.

³¹<http://www.index.hr/vijesti/clanak/kolinda-i-oreskovic-ga-ignoriraju-ali-hrvatska-obiljezava-dan-antifasisticke-borbe/901476.aspx>, pristupljeno 22.09.2016.

Prilikom obilježavanja Dana ustanka naroda 27. 07. 2016., *Index.hr* donosi članak naslova „Evo što se dogodilo u Srbu 1941. godine kada je bratstvo i jedinstvo bilo politika a ne parola“, u tom opširnom izvještaj možemo naći mnogo informacija, potkrijepljenim povijesnim činjenicama, ali i vidjeti mnogo pristranosti *Index.hr* kao medija koji prikazuje samo jednu stranu priče.

Da nije bilo partizana ...

„Zločini ustanika, koji su tek jedan segment povijesnog fenomena kao što je ustanak u Srbu zapravo su negativni indikator presudne uloge NOP-a i politike Komunističke partije Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu na ovim prostorima. Oni pokazuju kako je uistinu malo trebalo da se narodi Jugoslavije uvuku u jedan interni međuetnički sukob koji je lako mogao završiti međusobnim uništenjem. Zahvaljujući živim i stvarnim ljudima, sa svim svojim manama i vrlinama, ograničenjima i mogućnostima od kojih je nemali broj žrtvovao sve kako bi ponudio alternativu sukobu po etničkom ključu (kojeg su ustaški zločini gurali u prvi plan) takav scenarij je spriječen. Parola o bratstvu i jedinstvu nije bila samo puka parola, ona je bila nužna politika. Nekad s više, a nekad s manje uspjeha. Ali njena stvarna primjena, sa svim svojim inicijalnim problemima, počela je ustankom u Lici. Ustankom u Srbu.

Zahvaljujući pripadnicima NOP-a, zločini počinjeni od strane ustanika danas predstavljaju jeziv spomen na mogući alternativni razvoj povijesti sačinjen od krvavih nacionalističkih orgijanjanja da nije bilo onih čije ime danas u javnosti sramežljivo i tiho spominjemo, da nije bilo partizana.“³²

Iz ovoga možemo iščitati kako su pripadnici NOP-a zapravo bili prisiljeni podići Ustanak jer ustaške akcije su bile sve češće i češće i netko je morao spriječiti taj teror, a u ovom slučaju to su bili partizani. U ovom članku nadalje možemo iščitati da je veličanje rata opasano za izgradnju mira, te da je nacionalna isključivost i netrpeljivost, kakva se razvija u Hrvatskoj i drugim dijelovima bivše Jugoslavije, opasna. U ovoj priči partizani su heroji bez kojih današnja

³²<http://www.index.hr/vijesti/clanak/evo-sto-se-dogodilo-u-srbu-1941-godine-kada-je-bratstvo-i-jedinstvo-bilo-politika-a-ne-parola-/762305.aspx>, pristupljeno 22.09.2016.

Hrvatska uopće ne bi postojala. Zaključno želi se reći da okupljanjem u Srbu žele očuvati vrijednosti građanske i nacionalne ravnopravnosti te socijalne jednakosti među ljudima, odnosno iste one vrijednosti u koje su vjerovali i ustanici iz Srba, a Index jasno staje na stranu onih koji slave 27.7.

3.5. VEČERNJI LIST

Na dan obilježavanja Dana antifašističke borbe 22. lipnja 2016. godine, *Večernji list* donosi opširan izvještaj s proslave. U članku preuzetom s Hine pod naslovom „Obilježava se Dan antifašističke borbe“, sam naslov nam govori da u izvještaju glavni fokus je stavljen na povijesnu vrijednost događaja, osim što je objašnjeno zbog čega se obilježava taj događaj, spomenuti su i osobe iz javnog života, političari koji su prisustvovali proslavi.

Obilježava se Dan antifašističke borbe

„Osnutak sisačkog odreda označio je početak organizirane narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj u kojoj je aktivno sudjelovalo više od 500.000 hrvatskih građana. U postrojbama Narodnooslobodilačke vojske (NOV) borilo se oko 230.000 boraca iz Hrvatske, a na njezinu teritoriju stvorene su 52 brigade, 17 divizija i pet od ukupno 11 korpusa NOV-a. Dan antifašističke borbe obilježava se na dan 22. lipnja od stjecanja neovisnosti Republike Hrvatske.“³³

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Grad Sisak i Sisačko-moslavačka županija organiziraju središnje obilježavanje Dana antifašističke borbe u šumi Brezovica kraj Siska, a gostima i uzvanicima će se prigodnim govorom obratiti gradonačelnica Kristina Ikić Baniček. Obilježavanju Dana antifašističke borbe u Spomen parku Brezovica nazočit će izaslanica predsjednika Vlade Republike Hrvatske Tihomira Oreškovića ministrica

³³<http://www.vecernji.hr/hrvatska/obiljezava-se-dan-antifasisticke-borbe-1093967>,
27.09.2016.

pristupljeno

*uprave Dubravka Jurlina Alibegović, a očekuje se i dolazak izaslanika predsjednice Republike Kolinde Grabar - Kitarović, zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića*³⁴.

Glavni naglasak je na tome što zapravo osnutak NOP-a značio za današnju Hrvatsku, izvještaj ima puno informacija, potkrijepljen je činjenicama, i za razliku od Indexa, nigdje se ne vidi veličanje nekoga ili nečega, već su iznesene povijesne činjenice.

U izvještaju nastalom povoda Dana ustanka 27. srpnja 2016. godine, *Večernji list* donosi izvještaj s proslave obljetnice u kojem su jednako zastupljene i strane zagovornika pokreta, kao i strane protivnika antifašizma. Izvještaj „Uzvicima 'Za dom spremni' prekidali antifašiste u Srbu“ autorice Renate Rašović, prepoznajemo neslaganje s proslavom antifašista u Srbu.

Uzvicima 'Za dom spremni' prekidali antifašiste u Srbu!

Nikola Budija iz zadarskog udruženja Saveza antifašističkih boraca verbalno je napao predsjednicu Kolindu Grabar-Kitarović zato što je *“podupirala ustaškog barjaktara Tomislava Karamarka i izbacila Titovu bistu s Pantovčaka”*. *“Ja sam Hrvat, ali nisam ustaša, nego Titov borac”*, poručio je Budija.

Usprkos sudskoj zabrani dolaska u Srb na šest mjeseci, kontra prosvjed je predvodio šef A-HSP Dražen Keleminec. *„Nitko mi ne može zabraniti pozdrav Bog i Hrvati! Nitko mi ne može zabraniti barjak sa bijelim poljem”*, poručio je Keleminec. Pritom je antifašistički skup nazvao balom vampira „ispred četničkog spomenika” pa poveo skandiranje *“Za dom spremni”*.³⁵

U članku Večernjeg lista jedina zamjerka je manjak podataka i povijesnih činjenica. Inače forma zadovoljava jer su zastupljena izjave i mišljenja i jedne i druge strane, nije uljepšavana slika već je prikazana realnost, uvijek je bilo i uvijek će biti oni koji prihvaćaju nečije stavove i razmišljanja, kao i onih koji se s time ne slažu, iako bi trebali bar uvažiti.

³⁴ <http://www.vecernji.hr/hrvatska/obilježava-se-dan-antifasisticke-borbe-1093967>, pristupljeno 27.09.2016.

³⁵ <http://www.vecernji.hr/hrvatska/srb-pod-opsadom-policije-1102196>, pristupljeno 22.09.2016.

3.6. JUTARNJI LIST

Prilikom dana obilježavanja Dana antifašističke borbe 22.06.2016. godine u *Jutarnjem listu* objavljen je izvještaj o proslavi istog. Kao i većina medija i *Jutarnji list* naglašava da se na proslavi Dana antifašističke borbe nisu pojavili predstavnici aktualne vlade.

Dan antifašističke borbe ove godine bez najviših predstavnika državne vlasti

„Zagrebački gradonačelnik Milan Bandić bit će izaslanik predsjednice Republike, po drugi put u toj ulozi u posljednje vrijeme. U svibnju je bio njen izaslanik na obilježavanju Dana pobjede nad fašizmom i oslobođenja Zagreba. Dosljedna svom stajalištu da se osobno neće pojaviti na obljetnicama koje često izazivaju tenzije i različite reakcije, od Jasenovca, Bleiburga, nadalje, predsjednica je i u ovom slučaju odlučila poslati svog izaslanika koji za antifašizam smatra da je „*antifašizmu bio temelj stvaranja moderne Hrvatske.*“³⁶

Glavni fokus stavljen je na povijesne činjenice vezane za taj događaj i naglašavanje antifašizma kao utemeljitelja moderne Hrvatske kakva je danas.

Na dan obilježavanja Ustanka narode 27.07.2016. godine, *Jutarnji list* donosi intervju s povjesničarima koji imaju različite stavove i poglede na događaje vezane uz događaje u Srbu 1941. godine.

ŠTO SE ZAPRAVO DOGODILO U SRBU 1941.? Ni povjesničari se ne mogu složiti oko pogleda na ustanak

Povjesničar sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta dr. Hrvoje Klasić smatra da se ustanak u Srbu treba gledati u širem kontekstu:

³⁶<http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/dan-antifasisticke-borbe-ove-godine-bez-najvisih-predstavnika-drzavne-vlasti/4461659/>, pristupljeno 25.09.2016.

„Odmah nakon uspostave NDH kreće stravičan teror prema Srbima i Židovima. Oni su proglašeni nepoželjnim građanima. Počelo je s deportacijama, a vrlo brzo kreću i masovni pokolji. Jedan takav pokolj krajem lipnja i početkom srpnja 1941. na području Like i Korduna provodi Vjekoslav Luburić sa svojim ustašama. Ova akcija čišćenja rezultirat će oružanim ustankom stanovnika tog kraja. On nije bio motiviran nekom ideologijom, bilo komunističkom ili četničkom, nego prvenstveno borbom za opstanak. Ljudi u tom kraju oružano su se organizirali kako bi spasili vlastitu egzistenciju.“

Dok Ante Nazor, povjesničar i ravnatelj Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra ističe da:

„Ako je nabijanje glavara sela na kolac, ubijanje djece i svih članova obitelji antifašizam, onda neka se ustanak u Srbu tako zove. Zanimljivo je da ljudi koji svake godine slave ustanak u Srbu ne žele doći na obljetnicu Oluje s obrazloženjem da su se u toj akciji dogodili zločini nad Srbima.“³⁷

Jutarnji list svojim naslovima naglašava ono najvažnije u članku. Po ovim člancima vezanim uz Dan ustanka i Dan antifašističke borbe mogu reći da novinari rade profesionalno i korektno jer iznose istinite činjenice. U oba dva članka možemo vidjeti da kao izvore uzima dvije strane, i iz toga priprema izvještaj. On ne uljepšava, već iznosi realnu situaciju i stanje. To bi zapravo i trebalo biti profesionalno novinarstvo, objektivno, istinito i zasnovano na činjenicama.

³⁷<http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sto-se-zapravo-dogodilo-u-srbu-1941.-ni-povjesnicari-se-ne-mogu-sloziti-oko-pogleda-na-ustanak/4562858/>, pristupljeno 25.09.

4. Zaključak

Razdoblje 20. stoljeća imalo je veliki utjecaj na današnju situaciju u svijetu. Ostavilo je brojne posljedice u svim državama, pa tako i u Hrvatskoj. Primjere toga možemo vidjeti preko svakodnevnog života građana, pa sve do političke scene. Utjecaj se vidi u tom kontekstu da ljudi još danas ne mogu shvatiti istinu uz događaje vezane uz Drugi svjetski rat. I nakon 70 godina od završetka rata i dalje postoje podjele na ustaše i partizane. Kada pogledamo unatrag i jedan i drugi pokret su svoje uzore imali u totalitarnim režimima velikih sila: Trećeg Reicha i SSSR-a. Uspoređujući ta dva režima, oba je karakterizirao jednostranački sustav, najteži oblici obračunavanja s političkim i ideološkim neprijateljima, zatim dobro organizirani sustavi širenja propagande i kontrola medija. Možemo zaključiti da su oba dva režima u Jugoslaviji i Hrvatskoj zapravo bili totalitarni režimi, međutim u svom nastojanju nisu su se uspjeli razviti na razini njemačkog nacizma i sovjetskog komunizma.

Nažalost danas su mladi jako povodljivi, ne razmišljaju svojom glavom, nemaju svoje stavove i ne rade na znanju i racionalnoj prosudbi. Najbolji primjeri za to su veličanje ustaštva kroz pozdrav „Za dom spremni“, a većina tih istih koji koriste taj pozdrav ni ne znaju kontekst ni pozadinu događaja uz koji je vezan. Danas se događa da ljudi šire mržnju, diskriminaciju, prave razliku između Hrvata-Srba-Bosanaca, jer nam se to sve nameće na političkoj pozornici, a prenosi preko medija. Kratko je vremensko razdoblje prošlo od događaja koji su obilježili 20. stoljeće, ima onih koji pozivajući se na prošla vremena, šire mržnju, netrpeljivost, a i takvim stavovima žele se domoći političke vlasti. U svemu tome veliku ulogu imaju mediji koji imaju veliki utjecaj na formiranje ljudske percepcije o društvu, okolini, svijetu koji nas okružuje. Mediji su oni koji prenose informacije, poruku, imaju utjecaja na to što mislimo o pojedinim temama ili pitanjima, mediji su ti koji mogu prenijeti, oblikovati ili doprinijeti oblikovanju slike svijeta koja nije sasvim točna ili je dobrano iskrivljena. Stavljanje fokusa u medijima što se tiče informiranja ljudi o pojedinim segmentima, događajima i sličnim stvarima je izvrstan primjer kako mediji mijenjaju čovjekova vjerovanja i stajališta, a samim time oblikuju i percepciju.

Smatram da je obilježavanje Dana antifašističke borbe i Dana ustanka naroda Hrvatske važno za budućnost, kao i svih događaja iz povijesti. Iako danas rijetko tko da se sjeća tih događaja, posljedice istih osjećaju se još i danas. Međutim, naglasak bi trebao biti na bolje upoznavanje povijesti, jer upoznavajući povijest zapravo upoznajmo sami sebe, a također možemo proučavanjem iste, vidjeti propuštene prilike ili krive poteze. Povijest je dio sadašnjice i biti će do toga do kod ljudi ne proradi svijest i ne otkriju drugu percepciju svijeta, a ta nije okretanje

prošlosti, već okretanje budućnosti, a do toga treba proći još puno vremena, jer sve smo dalje od prave demokracije i prave istine.

U Koprivnici, 30. rujna, 2016. godine

Petra Geček

5. Literatura

- [1] https://hr.wikipedia.org/wiki/Narodnooslobodila%C4%8Dki_pokret_u_Hrvatskoj, dostupno 19.09.2016.
- [2] <https://hr.wikipedia.org/wiki/Svijest>, dostupno 28.09.2016.
- [3] Nebojša Blanuša: Povijesna svijest mladih u Europi na prijelazu milenija, *Politička misao*, broj 3., str. 67, dostupno preko Hrčka 22.09.2016.
- [4] Boris Blažina: Politika povijesti u Jugoslaviji (1945.–1960.), *Časopis za suvremenu povijest*, 2013., str. 390, dostupno preko Hrčka 22.09.2016.
- [5] I. Goldstein: *Hrvatska 1918-2008.*, EPH Liber, Zagreb, 2008
- [6] <http://www.sloboda.hr/prije-tocno-86-godina-u-zagrebu-je-osnovan-ustaski-pokret/>, dostupno 19.09.2016.
- [7] Ludwig Steindorff, *Povijest Hrvatske od srednjeg vijeka do danas*, Zagreb, 2006.
- [8] Dragutin Pavličević, *Povijest Hrvatske*, Zagreb 2007.
- [9] https://bs.wikipedia.org/wiki/Jugoslavenski_partizani, dostupno 19.09.2016.
- [10] <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3004>, dostupno 19.09.2016.
- [11] Magdalena Najbar-Agičić: Titova bista i "vruće" hrvatsko ljeto, *Acta Histriae*, 2015., broj 3., str. 463, http://zdjp.si/wp-content/uploads/2015/12/Pages-from-Acta-Histriae-%C5%A1t.-3-letnik-23-2015_NAJBAR-AGA%C4%8CI%C4%86_LOWRES.pdf, 23.09.2016.
- [12] <http://www.sibenik.in/televizija/u-samo-tri-Mjeseca-dnevnik-hrt-a-izgubio-125-tisuca-gledatelja/59015.html>, dostupno 29.09.2016
- [13] <http://www.index.hr/index/default.aspx?id=2>, dostupno 29.09.2016.
- [14] https://sh.wikipedia.org/wiki/Ve%C4%8Dernji_list, dostupno 29.09.2016.
- [15] https://hr.wikipedia.org/wiki/Jutarnji_list, dostupno 29.09.2016.

Analizirani medijski prikazi:

- [16] <http://www.jutarnji.hr/vijesti/tko-kaze-da-je-27.-srpnja-datum-cetnicke-pobune-ustasoidno-bulazni/2119017/>, dostupno 20.09.2016.
- [17] <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59137>, dostupno 24.09.2016.
- [18] <http://vijesti.hrt.hr/344708/snv-i-sab-obiljezavaju-dan-ustanka-naroda-hrvatske-u-srbu>, dostupno 20.09.2016.
- [19] <http://vijesti.hrt.hr/340326/obiljezava-se-dan-antifasisticke-borbe>, dostupno 22.09.2016.
- [20] <http://www.index.hr/vijesti/clanak/evo-sto-se-dogodilo-u-srbu-1941-godine-kada-je-bratstvo-i-jedinstvo-bilo-politika-a-ne-parola-/762305.aspx>, dostupno 22.09.2016.
- [21] <http://www.index.hr/vijesti/clanak/kolinda-i-oreskovic-ga-ignoriraju-ali-hrvatska-obiljezava-dan-antifasisticke-borbe/901476.aspx>, dostupno 22.09.2016.
- [22] <http://www.vecernji.hr/hrvatska/srb-pod-opsadom-policije-110219>, dostupno 25.09.2016.
- [23] <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/dan-antifasisticke-borbe-ove-godine-bez-najvisih-predstavnika-drzavne-vlasti/4461659/>, dostupno 25.09.2016.
- [24] <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sto-se-zapravo-dogodilo-u-srbu-1941.-ni-povjesnicari-se-ne-mogu-sloziti-oklo-pogleda-na-ustanak/4562858/>, dostupno 25.09.2016.